

משה ויהושע: תקופת המעבר

את ארץ ישראל מחמת זה לכל בני הדור ההוא?
אבל לפי מה שנתבאר באישיותו של יהושע א"ש, ומצינו עיקר היסוד במשך חכמה, שמה שקרה הוא שאלדד ומידד נתנבאו במחנה בסוף פרשת בהעלותך שמה מת ויהושע מכניס לארץ, שמכיון שאמרו משה מת ויהושע מכניס לארץ, וזה היה קודם מי מריבה, שעד אותו הזמן כולם חשבו שמה יכניסם, וזה גרם לבני ישראל לפחד, שכל זמן שמה עמם יש להם לבטוח בו ובהקב"ה, אבל כאשר שמעו את הנבואה שמה מת ויהושע מכניס לארץ מיד אמרו שלח לנו מרגלים, כי הרי אתה לא תהיה שמה ואיך נדע אם נוכל להלחם, ובפרט ידעו שחוץ מהשבעה עממים גם עמלק יושב בארץ הנגב, ויהושע בלי משה הוא לא כלום נגד עמלק לפי מה שהראה במלחמה הראשונה, וזה הרקע לחטא המרגלים שהביא חורבן לישראל עד היום הזה, כידוע. וזה מובן ביתר ביאור לפי מה שנתבאר שלא היה לכלל ישראל בטחון בהנהגת יהושע. וזה גרם לכל הפאניק שגרם לחטא המרגלים.

ולפי מה שהסברנו שענוותנותו של יהושע ופשטות הנהגתו היתה בדרגה כל כך גדולה עד שאפשר שגם משה רבינו בעצמו לא ידע את מדרגתו הרמה של יהושע, א"כ מובן מדוע באמת חשש משה שיהושע בעצמו יושפע מעצת המרגלים, ולכן הוסיף אות יו"ד לשמו והתפלל עליו קה יושיעך מעצת מרגלים, ולא עשה כן לכלב, כי כלב היה נשיא של שבט יהודה ומיוחס וידוע בציבור, אבל יהושע היה ההיפך מזה, היה נחבא אל הכלים ועניו ולא היה בכלל בבמה הציבורית, ואדרבה בעיני הציבור היה נחשב כאילו חסר לו בטחון עצמי, ולכן הוא הוצרך תפלה מיוחדת להגנה. וזה מתאים היטב עם מה שיישב באמת ליעקב שכלב לא הוצרך לברכה משום שהיה נשוי לצדקת כמו מרים, ולפי דברינו שבוע שעבר לא רק שלא היה יהושע נשוי לצדקת כמו מרים, אלא לא היה נשוי כלל, ולכן חשש משה מה יהיה עם תלמידו החביב, ולכן התפלל עליו.

ולפ"ז יש להבין ג"כ שכאשר חזרו המרגלים והעם התחיל לבכות, שאז כתוב ויהס כלב את העם אל משה ויאמר עלה נעלה, אבל יהושע לא עשה כן והוא שותק, והיינו משום שהוא לא היה יכול לעשות כן, כי באמת בעיני העם הוא היה הבעיה, ואם הוא יעלה על הבמה ויכריז בצבור שאל לכם לדאוג משום שאני אכניסכם לא"י, הרי אז ישיבו לו שהוא באמת כל הבעיה, שהם הרי לא בוטחים בו, הם בוטחים רק במשה, וזה באמת טעות גדולה, כי כיבוש א"י לא תלוי במשה כלל, ולכן כאשר עלה כלב לבמה והשתיק את העם כתוב: ויהס כלב את העם אל משה ויאמר עלה נעלה, ופירש במשך חכמה שכלב אמר להם שהעליה לא"י לא תלויה במשה, כלל ישראל חי בזכות עצמו ובזכות הקב"ה, ומשה אינו אלא שליח, ואם משה אינו שם אז יכול להיות יהושע משרתו במקומו, הוא השתיק אותם מההשקפה הפסולה שרק משה יכול ושום אדם אחר לא יכול, אבל יהושע לא היה יכול לעשות כן, כי הוא גופא הנידון¹.

ולכן באמת כאשר נתמנה יהושע להיות ממלא מקומו

(תצוה תשפ"ב) בשיעור הקודם דיברנו על הפסוק הראשון בספר יהושע, שאומר לנו שהשי"ת מדבר אל יהושע, ושם הוא נכתב בתואר של משרת משה, שביארנו שזה נותן לנו את ההבנה הנכונה באישיותו של יהושע, ועכשיו נמשיך בזה אבל נעשה כן מתוך העיון בפסוק השני בספר יהושע שמצוה את יהושע שהגיע הזמן לעבור את הירדן, אבל הוא מקדים לזה שלשה מלים – משה עבדי מת – ועתה קום עבר את הירדן הזה וגו'. והקושי מבואר שתיבות אלה הם מיותרות לכאורה, שהרי כבר ידעין את זה מפרשת זאת הברכה שנכתב להדיא שמה מת, וכבר בכו והספידו אותו, ומדוע חוזר ושונה את זה, ובדאי זה היה ידוע ליהושע. ולפי פשוטו פירשו המפרשים שאמר לו שאם משה היה קיים היה אי אפשר לעבור את הירדן, שהרי עליו נגזר לכל יעבור. אבל רש"י כנראה מציין בזה, דמדוע הוצרך לומר את זה עכשיו ליהושע, ולכן יישב רש"י בשני אופנים אחרים, א' ע"פ הפשט וא' ע"פ דרש חז"ל, שע"פ הפשט הוא אומר ליהושע שאילו היה משה קיים בו הייתי חפץ, וע"פ הדרש מביא רש"י את הגמ' בתמורה שבימי אבלו של משה נשתכחו הרבה הלכות, בא יהושע ושאל, א"ל הקב"ה משה עבדי מת והתורה של שמו נקראת, לומר לך אי אפשר, צא וטורדן במלחמה. ובמקורו של רש"י בגמרא מבואר שרצו בני ישראל להרוג את יהושע, וזה דבר נפלא, שרצו להרוג אותו משום ששכח את ההלכות, והדבר צ"ב טובא, והננו להסביר את עומק הדברים.

והנה הסברנו את גדולתו של יהושע ואת התבטלותו למשה רבינו בתור משרת, שמתעם זה זכה להבחר ע"י הקב"ה כממלא מקומו, אבל מלכתחלה בחירה זו נראית מפוקפקת בעיני העם, שלא ידעו להחשיב את יהושע כמנהיג המעורר בהם בטחון שעל ידו יוכלו ליכנס לארץ ישראל, וזה משום שהתנהגותו של יהושע היתה בפשטות גדולה, והיה ככסיל בעיני העם, ובפרט שלאחר מלחמת עמלק הם לא ראו שהוא גבור חיל שיכול למגר את האויב, ולכן פחדו וחששו מאד מהעתיד תחת הנהגתו של יהושע. כמה ענינים חשובים מאד מתבארים לנו ע"י הבנה זו במדרגתו ובאישיותו של יהושע.

באמת כל ענין המכשול הגדול של המרגלים מובן היטב לפ"ז, דלפי פשוטו השתלשלות של מעשה המרגלים אין לזה ביאור, דהרי בני ישראל עמדו על סף המדרגה להכנס לארץ ישראל, שהקב"ה הבטיח להם שוב ושוב שהיא תיכבש לפניהם באופן של נס, שאשלח את הצרעה ואגרש את העמים וכו', ואיך זה שפתאום ותקרבו אלי כולכם ותאמרו נשלח אנשים לפנינו ויחפרו לנו את הארץ, ורש"י בפרשת דברים פירש שבאתם בערבוביא ילדים דוחפים את הזקנים, כאילו יש כאן פאניקה שלמה שאיך יכנסו לארץ ישראל בלי שיחפרו את הארץ, ואין הכוונה בזה שהיה כאן חסרון של דרך ארץ אלא הכוונה שהיה כאן חסרון של בטחון, הם פשוט פחדו ולא בטחו בהקב"ה אף שהוא הבטיח להם את הנצחון, וא"כ מה אירע להם שכל כך נהפך הדבר עד שבאו לידי מכשול גדול כזה, שבסופו של דבר אבדו

שיתפו את יהושע בתוכניתם שהרי היה משרת משה, ולא העיזו לחשוב שהוא ישתתף אתם, אבל את כלב הם חשבו לשתף עמם ולכן אמרו לו את הסוד הגדול שלהם, אבל הוא היה רוח אחרת עמו, אחד בפה ואחד בלב.

1. ובאמת ליעקב הוסיף עוד שכלב היה יכול להיות רוח אחרת עמו, כלומר אחד בפה ואחד בלב, אבל יהושע לא עשה כן, והיינו משום שהמרגלים לא

של משה, זה נפל אצל ישראל כהפתעה גמורה, לא ציפו לזה, אף אחד לא ראה בו את המנהיג, ובפרט אם מדמים אותו למשה אז פני משה כפני חמה ופני יהושע כפני לבנה, אי אפשר בכלל לדמות. ואפילו משה בעצמו שבודאי הכיר את גדולתו של יהושע, גם הוא לא הציע את יהושע בתור היורש הטבעי שלו, כי לא ראה בו כוחות הנהגה, ובאמת לאחר מלחמת עמלק וחטא המרגלים אנו לא מוצאים את שמו של יהושע מוזכר במשך ארבעים שנות בני ישראל במדבר, הוא באהל, לא ימיש, הוא לא מתערב בהנהגה הציבורית, עד כדי כך שבפרשת פנחס כאשר אומר משה לה' יפקוד ה' איש על העדה וגו', הרי שבכלל לא ס"ד למשה שיהושע יהיה המנהיג אחריו, וזה אע"פ שאלדד ומידד התנבאו לפני ארבעים שנה שמשה מת ויהושע מכניס לארץ, הרי שיהושע בכלל לא היה מועמד להנהגה.

ואף שלא מסתבר כלל לומר שמשה התעלם מהנבואה של אלדד ומידד לגמרי וכאילו הוא שכח מזה, נראה שצריך להוסיף בה נקודה חשובה, שי"ל שבודאי ידע משה שיהושע יהיה המנהיג לאחריו, א"א לומר אחרת, וגם מסתבר שידע שאין בניו ראויים למנהיגות, ולכן לא ביקש שיירשו בניו את מנהיגותו ואת זה שהוא שליח ה', כי זה דבר שלא היה יכול לבקש, אבל רק ביקש מדיני ירושה, שראה שבנות צלפחד יירשו נחלת אביהן, וזה הוא אע"פ שאינם בנים ממלאים מקום אבותם, שהרי אינם יוצאי צבא ואינם במספר הפקודים, הרי שאינם ממלאים מקום אבותם, ואעפ"כ נפסקה ההלכה שבנות צלפחד יורשות, וא"כ תבע משה שמכל מקום בגדר ירושה יירשו בניו את "גדולתו" או את "כבודו", אבל ודאי לא כיון למלכותו ולהנהגה התורנית, כי לזה באמת לא היו ראויים. והיינו שעכשיו היה יוצא שבניו של משה לא מקבלים כלום, ואחרי מיתתו הם יהיו עניים מרודים בלי נחלה ובלי פרנסה (ובפרט שהם משבט לוי), ולכן תבע משה את חלקו המגיע לו לפי דעתו. ולפ"ז י"ל שודאי ידע משה שיהושע יהיה זה היורש במובן הרוחני, אבל רצה שתתחלק העבודה לשנים ויהיה החלק הפוליטי והמדיני או הצבאי – המלכות – של בניו, וע"ז ענה לו הקב"ה שיהושע מקבל את כל המלכות לידיו ואין לחלק את זה.

ובאמת מחשבתו של משה לחלק את העבודה נתקיימה להלן בדורות המלכים, שאז מסירת התורה היתה ע"י הנביא, כי משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע, ויהושע לזקנים שהם השופטים, וזקנים לנביאים – לא למלכים, כי בשעת תקופת המלכים אז נחלקה הנהגת בני ישראל לשנים, המלך היה המנהיג הפוליטי והצבאי והמדיני, והנביא היה המנהיג הרוחני של העם. ולזה ציפה משה עכשיו שאפשר שתהיה חלוקה זה כבר עכשיו, ועי"ז יזכו בניו לירושה, וכאמור הדחיפה לזה באה מזה שבנות צלפחד תבעו את חלקן המגיע להן אע"פ שלא היו ממלאין את מקום אבותיהן.

וזה מדויק בלשון בקשתו של משה "אשר יצא לפניכם ואשר יבא לפניכם", ופירש"י לא כדרך מלכי האומות שיושבים בבתיים ומשלחין את חיילותיהם למלחמה אלא כמו שעשיתי אני שנלחמתי בסיחון ועוג וכו', היינו מנהיג צבאי, ומדוע לא ביקש משה מי יהיה מוסר התורה לאחריו, מי יהיה האחראי שהדור הבא ג"כ יהיה עובדי ה', האם משה לא דאג למנהיג כזה, הרי אנו יודעים מפרשת וילך שמשה חשש מאד מה יהיה אחרי מותו – כי ידעתי כי אחרי מותי כי השחת תשחיתון וסרתם מהר מן הדרך

וגו', ואיך לא חשש לזה עכשיו. אבל לדברינו זה היה ברור למשה שיהושע יהיה מקבל התורה והמסורה לזקנים, בזה לא הסתפק כלל ולא שאל מאת הקב"ה מי יהיה המנהיג, וכל בקשתו היתה למנהיג המדיני והצבאי – אשר יצא לפניכם ואשר יבא לפניכם, ולזה באמת רצה שיבחר ה' את בניו, וע"ז ענה לו הקב"ה – קח לך את יהושע בן נון, שהוא יהיה המנהיג בכל דבר.

וטעם הדבר שנדחתה בקשת משה, כי באמת החילוק בין מנהיג צבאי למנהיג רוחני הוא דבר שנגרם מחמת ירידת הדורות, שהמלכים בתקופת בית ראשון חלק מהם לא היו על הגובה הרוחני הנצרך, ולכן אף שהיו אנשי מלחמה, אבל לא היו בהכרח מנהיגים רוחניים, ולכן הוצרכה ההנהגה להתחלק, אבל כאשר העם על מדרגה רמה, הרי באמת אין חילוק בין מנהיג צבאי למנהיג תורני, ואדרבה המנהיג התורני הוא המנהיג הצבאי, כי הרי אנחנו לא נוצחים בכח הצבא אלא בכח התורה, ובאמת כאשר התורה מדברת על מנהיגות צבאית, רואים אנחנו שהכהן המשיח הוא זה שנגש אל העם ומכין אותו, וכן באמת היה שיואב שר הצבא הרי הוא היה גדול הדור בהלכה, הרי שבאמת החיילים היו הצדיקים, ואדרבה מי שיש בידו חטא הרי הוא חוזר מעורכי המלחמה, וא"כ בדוקא אין לחלק בין ההנהגה התורנית ובין ההנהגה הצבאית והדיפלומטית.

ידוע המעשה [נדפס ב"תורת חיים" פרשת שופטים], שפעם רצו המשכילים כבריסק ללעוג לחרדים, אז עשו הצגה שבה נראה איך החרדים עושים מלחמה, אז הציגו את זה מה שהתורה אומרת בפרשת שופטים, שמקודם הלכו הביתה אלו שבנו בית חדש ולא חנכו, ואח"כ אלו שנטעו כרם ולא חללו, ואח"כ מי שארש אשה ולא לקחה, ואח"כ מי האיש הירא ורך הלבב ילך וישוב לביתו, והלכו כל החיילים, ורק נשארו שני אנשים זקנים ההולכים על מקל, אחד בדמות השאגת אריה ואחת בדמות הגר"א, שמתווכחים בינם לבין עצמם מי ילך ראשון לקיים המצוה... וכאשר ספרו את זה להגר"ח ובקשו ממנו שיעשה מחאה, נענה הגר"ח שאמנם כך היא מלחמה ע"פ התורה, אלא שהמציגים שכחו להציג את הסוף ואת עיקר הדבר, והיינו מי ניצח במלחמה....

ולפ"ז יוצא שבודאי ידע משה מנבואת אלדד ומידד שיהושע מכניס ישראל לארץ, אלא שהוא סבר שהכוונה במישור הרוחני והתורני, ולזה לימדו הקב"ה שאין לחלק בין הנידונים, ומי שהוא המנהיג הצבאי הוא ג"כ המנהיג הרוחני, כי הלא הם יכנסו לארץ לא בכח הצבא אלא בכח התורה, ולכן העיקר הוא לקחת את האיש אשר רוח בו, ולא את זה שהוא מנהיג צבאי וגבור חיל. אבל בודאי זה מדרגה גדולה, ולכן כאשר הוכרו שיהושע הוא המנהיג שיכניסם לארץ, זה היה הפתעה גדולה, שלא נתקבלה כ"כ בחפץ לב אצל הציבור הרחב. ולכן אמר לו ה' לסמוך את ידיו עליו "למען ישמעו כל עדת בני ישראל" ופירש"י שיהיו נוהגין בו כבוד ויראה כדרך שנוהגין בך, וכ"כ רבינו בחיי ונתת מהודך עליו תחלוק לו כבוד כנגד כל ישראל, וכ"כ ספורנו תן לו איזה שררה בחיך שיתחילו לנהוג בו כבוד, וזה פלא והלא כבוד זה מוציא את האדם מן העולם, אבל פשוט שכאן זה היה חסר מאד, הם לא כיבדו אותו, ולא ייראו ממנו, ולא העריצו אותו, וכל זה מוכרח להשתנות, ורק משה עצמו יכול לעשות את זה, אע"פ שזה לא היתה תכניתו של משה מלכתחילה, אבל בתור עבד ה' הוא עשה מה שצריך לעשות.

התורנית להנהגה הצבאית.

ומעניין שאע"פ שבפרשת פנחס כתוב ולפני אלעזר הכהן יעמוד ושאל לו במשפט האורים לפני ה' וגו', ואעפ"כ מצינו בגמ' שיהושע אף פעם לא שאל את אלעזר הכהן שום עצה, כי לא נזכר בכל ספר יהושע שהתייעץ עמו, ובאמת בגמ' זה מוסבר בתור עונש לאלעזר על שהורה הלכה בפני משה רבו בפרשת מטות, אבל אעפ"כ רואים אנו שלא הוצרך לזה יהושע כל עיקר, כי דבר אחד לדור ואין שני דברים לדור.]

ולאור זה נבין את דברי רש"י בתחילת יהושע בביאור המלים משה עבדי מת, שלפי פשוטו של מקרא מרמז הקב"ה ליהושע שאילו היה משה קיים בו הייתי חפץ, והיינו שלפי פשוטו בודאי היה יותר טוב אילו היה משה מכניסם לארץ שהרי בטחו בו והוא היה מרומם אותם למדרגה של נס עד שלא היו צריכים להלחם בכלל, כי במדרגה זו של בטחון בהקב"ה על ידי משה הרי אז לא יחטאו בני ישראל ובודאי יעשו ככל אשר נצטוו, וכפי שנתבאר שכל חטא המרגלים נבע מחמת הנבואה של משה מת ויהושע מכניס לארץ, אבל מחמת גזירת הבורא לא זכה משה ליכנס לא"י, ולכן עכשיו אין ברירה אלא להכנס לא"י ע"י יהושע.

ויש להדגיש כאן במאמר מוסגר, שאף שלכאורה אימרא זו נראית כאילו היא מפחיתה ממעמדו של יהושע, שהרי אומרים לו שבאמת הוא רק ממלא מקום ולא המנהיג האמיתי, והרי יהושע בתקופה זו היה צריך חיזוק על גבי חיזוק כמו שהסברנו, וא"כ מדוע יאמר לו הקב"ה שבאמת הוא חפץ את משה. אמנם נראה מזה יסוד, שבודאי צריך להגביה את הערך העצמי של האדם, אבל לא עושים את זה על ידי שמשקרים לו ואומרים לו שהוא הכי טוב בעולם וכו' כמו שעושים היום, אלא צריכים לומר לו את האמת, אמנם אתה לא הכי טוב בעולם, כי אילו היה משה הוא היה המנהיג, אבל עכשיו שהוא אינו כן והמשימה מוטלת עליך, א"כ בודאי מוטל עלינו לחזק ולאמץ אותך ככל שאפשר, וזהו הדרך להגביה את הערך העצמי של האדם – לא בשקרים ובגוזמאות, אלא האמת הצרופה, על האדם להיות הכי טוב הוא יכול להיות, לא הכי טוב בעולם.

אלא שכנראה הוקשה לרש"י שעדיין חסר בביאור הענין, כי מדוע הוצרך הקב"ה לומר את זה ליהושע, כלומר זה אמנם צריך לנו לדעת, אבל מדוע שיאמר הקב"ה ליהושע שמשע עבדי מת, וגם לא מובן לפ"ז המשך הפסוק ועתה קום עבר את הירדן וגו'. ולכן מביא רש"י דרשת חז"ל [שבכל מקום שחסר בפשט מביא רש"י מדרש ללמדנו עומק הענין], והיינו מה שאומרים חז"ל שגשגתו ההלכות מישראל בימי אבדו של משה, והיינו משום שלא חזרו על לימודן שהיו עסוקים בימי אבדו של משה, והם בקשו מיהושע שיחזיר להם את ההלכות האלו בכח תורתו, אבל משום מעשה אחר [שנדבר עליו בעתיד] גם יהושע שכח את ההלכות האלו, ולכן נגיש להקב"ה שילמד אותנו את ההלכות האלו בשביל שיוכל ללמדם לבני ישראל, אבל הקב"ה אמר לו לומר לך אי אפשר שרק משה יכול לקבל תורה, התורה על שמו נקראת, ולכן צא וטורדן במלחמה, כלומר שרש"י מפרש בזה את המשך הפסוק – משה עבדי מת, ומכיון שצריכים לטורדן במלחמה, ממילא ועתה קום עבר את הירדן.

והנה הזכרנו לעיל שחסר כאן משהו בדברי רש"י אלו, שלפי מה שנעתק אצלנו לא מובן מה זה צא וטורדן במלחמה,

וכמדומני שזה נכון לומר שיהושע עצמו היה היותר מופתע מכולם ששרביט ההנהגה המדינית והצבאית תפול על כתפיו, ולולא היה ציווי מפורש ע"ז מהקב"ה בודאי לא היה מקבל עליו עול כזה, ולכן אומר הקב"ה למשה קח לך את יהושע בן נון, ופירש"י קחנו בדברים אשריך שזכית להנהיג בניו של מקום, משום שלא ס"ד זה על דעתו של יהושע כלל, ויהושע היה צריך חיזוק גדול בכדי להיות המנהיג של ישראל, ואכן עשה כן משה: ויקח את יהושע, ופירש"י לקחו בדברים והודיעו מתן שכר פרנסי ישראל לעוה"ב, והיינו שהוצרך לדרבנו בדברים בכדי לקחת את המשרה [וזכור לכולם איך שסירב משה את ציווי הקב"ה בתחילת שליחותו], וכל זה קרה בתחלת שנת הארבעים, רק לפני כמה שבועות מתחילת ספר יהושע שבו הוא נהיה המנהיג. השינוי הדראסטי בחייו של יהושע מתלמיד חכם היושב בסתר שלא מש מתוך האהל, לקפוץ להיות מנהיג ישראל, היה מהיר מאד.

ולהאמור י"ל מדוע שינה משה מציווי הקב"ה וסמך את שתי ידיו על יהושע אע"פ שהקב"ה ציווה רק לסמוך ביד אחת, וברש"י שעשה כן משום עין טובה שלו, אמנם עדיין תמוה מדוע שינה משה מציווי הקב"ה. ולהאמור י"ל שאצל הקב"ה היה פשוט ששני ההנהגות הם הנהגה אחת, שגדול הדור הוא שר הצבא ולכן אין זה אלא סמיכה של יד אחת, אבל משה רצה שיהושע יבין שהוא מוסר לו שני כתרים, שני הידים מסמלים את שני כוחות המנהיגות שמקבל יהושע, המנהיגות התורנית והמנהיגות המדינית, ואילו היה משים רק יד אחד היה משתמע מזה אולי כאילו אין משה שלם לגמרי עם החלטת הקב"ה, והוא מסכים רק עם המינוי להנהגה התורנית, וגם יהושע לא היה מבין מה בדיוק הוא מקבל, ולכן עשה יותר מהציווי להראות שבכל לבו ובכל מאודו, עם שתי ידיו הוא מסכים, ושתי המשרות יהיו על יהושע.

[ושאר ימי חייו משה הוא חיזק ואימץ את יהושע, לימדו את דרכי ההנהגה, כמש"כ בפרשת וילך [לא-ז]: ויקרא משה ליהושע ויאמר אליו לעיני כל ישראל חזק ואמץ כי אתה תבוא את העם הזה אל הארץ אשר נשבע ה' לאבותם לתת להם ואתה תנחילנה אותם, וה' הוא ההולך לפניך הוא יהיה עמך לא ירפך ולא יעזבך לא תירא ולא תחת, כי כל זה הוצרך יהושע מאד כאשר שרביט ההנהגה תימסר מהרבי להתלמיד, ממשה ליהושע, והיינו שלימד אותו את היסוד הזה של הקב"ה שהנצחון על א"י יבוא רק בכח התורה, וא"כ אע"פ שאין לו רקע צבאי, אבל אין לו ממה לפחד.

לפי זה יש להסביר הסתירה בפסוקי התורה, שבפסוק הנ"ל כתוב שאמר משה כי אתה תבוא את העם הזה, אבל להלן [לא-כג] כאשר דיבר ה' אל יהושע הוא אומר לו חזק ואמץ כי אתה תביא את בני, ופירש"י שמשע אמר לו שזקנים שבדור יהיו עמך הכל לפי דעתך ועצתך, ועל זה אמר לו הקב"ה שלא יהיה כן, אלא כי אתה תביא, והיינו זה הכל באחריות יהושע לבד, ואין לו עזרה, דבר אחד לדור ואין שני דברים לדור. ולהאמור הכוונה היא שמשע סבר שאף שיהושע הוא המלך מ"מ עדיין יש מקום לחלק את ההנהגה, ויהושע יהיה מוסר התורה ונשיא הסנהדרין אבל את המדיניות והנהגת הצבא יכול להיות מישהו אחר, ולזה הדגיש הקב"ה דבר אחד לדור ואין שני דברים לדור, זה לא הנהגה שותפית, אלא כל האחריות היא על כתפי יהושע לבד, וכנ"ל שבאמת לפי השקפת התורה אין לחלק בין ההנהגה

שהרי הם בקשו ללמוד את ההלכות, וכי איך זה ירצה אותם במה שיטריד אותם במלחמה. ולכן צריכים להוסיף מה שמפורש במקורו של רש"י, בגמ' תמורה, שכאשר ראו בני ישראל שיהושע לא יכול ללמד אותם את ההלכות שנשתכחו "רצו בני ישראל להורגו", ובכדי להציל את חייו של יהושע לכן אמר לו הקב"ה צא וטורדן במלחמה. והנה הדברים מרעישים, וכי מאחר ששכח את ההלכות לכן רצו ישראל להורגו? זה לא נשמע כדבר המסתבר והמתקבל [ולכן אולי השמיטו רש"י].

אבל ביאור הדבר לפמשנ"ת ברור, דזה כבר חששו ישראל שיהושע אינו גבור חיל ואינו איש צבא מנעוריו שיכול להכניסם לארץ ישראל בכח הצבא, אבל מ"מ קבלו את הנהגתו משום שהבינו מה שלימדם משה בסוף ימיו שכל המלחמה תהיה מלחמה רוחנית, שכח התורה הוא מה שיעבירם את הירדן, שהמציא הצבאי הוא יהיה גדול הדור, ולכן כאשר נתמנה יהושע איש אשר רוח בו, האיש שלא מש מתוך האהל, האיש שידע את כל התורה כולה מפיו של משה, בטחו בזה שבכח תורתו יכנסו לארץ ישראל בהצלחה ובבטחון, אבל מיד כאשר ראו שברגע שמשה מת, לא רק שאין להם גבור חיל כמו משה אלא גם אין להם ת"ח כמו משה, שהרי משה ידע את הכל, ואפילו

אם לא ידע הוא היה יכול לשאול מהקב"ה את ההלכה ולמוסרה להם, אבל יהושע אינו יכול לעשות כן, ממילא אז חזרו לידי המצב שהיה להם בזמן העגל ובזמן המרגלים, כלומר בטחונם התערער ושוב פחדו מחדש להכנס לארץ ישראל, שהרי משה אינו ויהושע אינו ממלא מקומו כהוגן, וא"כ לפי דעתם כמו שהיה מותר להרוג את חור משום כי זה משה האיש לא ידענו מה היה לו, כלומר הפחד הגדול על עתידם העבירים על דעתם, כי כל אשר לאדם יתן בעד נפשו, וכמו שהיה במרגלים שפחדו ליכנס לארץ ישראל משום פיקוח נפש של משפחתם, שלא יוכלו להתגבר על השבעה אומות, כמו כן היה כאן סכנה גדולה שיפלו לאותו מצב עכשיו לאחר מות משה, שזה תקופת מעבר קשה מאד לבני ישראל שהיו רגילים לגדלותו של משה, ולכן מה שרצו להרוג את יהושע היה זה בגדר הבא להרגך השכם להורגו, כי עכשיו נתאכזבו מאד מכל הנהגתו, ולכן אמר לו הקב"ה שאין לנו זמן להמתין, אלא צריכים להטריד את המחשבה הזאת מהם ומיד לצאת למלחמה, כי אם נשאר כאן עוד זמן אז העם ימרוד, זה יחזיר את מצב העגל או מצב המרגלים ואז יהיה חורבן, ולכן צא וטורדן במלחמה.